

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Open Access

Analiza zjawiska z punktu widzenia polskiego naukowca

Piotr Kozierski, Rafał Kabaciński

Instytut Automatyki i Inżynierii Informatycznej
Wydział Elektryczny, Politechnika Poznańska

21 października 2013

Open Access. Analiza zjawiska z punktu widzenia polskiego naukowca.

Ruch Open Access zdobywa rosnącą popularność, pojawia się jednak wokół niego wiele mitów i niekonięcznie uzasadnionych nadziei. Celem tej książki jest przyjrzenie się temu zjawisku i jego ocena z punktu widzenia polskiego badacza.

Otwarty dostęp do tekstów naukowych staje się coraz częściej bohaterem publikacji - zarówno tych naukowych, jak i prasowych. Chociaż w świecie naukowym ta idea jest coraz szerzej realizowana, to w Polsce dyskusja nad tym, czym jest Open Access oraz jakie niesie ze sobą konsekwencje, nie jest powszechna. Publikacja „Open Access. Analiza zjawiska z punktu widzenia polskiego naukowca” jest wartościowym głosem w tej debacie. Autorzy nie tylko przedstawiili historyczno-teoretyczne tło, ale również postarali się udzielić odpowiedzi na pytanie „Czy otwarty dostęp ma sens?”. Największą wartość paradoksu dla polskiego naukowca jest zestawienie otwartych czasopism naukowych według dyscyplin oraz punktów z ewaluacji prowadzonej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Bardzo przydatne!

Emanuel Kulczycki

Open Access

Analiza zjawiska z punktu widzenia polskiego naukowca

Piotr Kozierski - Rafał Kabaciński - Marcin Lis - Piotr Kaczmarek

ISBN 978-83-7050-485-8

- 1 Czym jest Open Access?
- 2 Prawa autorskie
- 3 Dlaczego Open Access?
- 4 Jak publikować w otwartym dostępie?
- 5 Lista czasopism punktowanych
- 6 Podsumowanie

Definicja Open Access

Według Deklaracji Budapeszteńskiej:

Poprzez otwarty dostęp [open access] do literatury naukowej rozumiany powinien być darmowy dostęp w publicznym Internecie, zezwalający każdemu użytkownikowi na czytanie, zapisywanie, kopiowanie, dystrybucję, wydruk, przeszukiwanie, odniesienie do pełnego tekstu tych artykułów, ich indeksowanie, przekazywanie jako danych wejściowych dla oprogramowania komputerowego lub jakiegokolwiek inny dozwolony prawem użytek, bez finansowych, prawnych lub technicznych ograniczeń, innych niż te związane z samym dostępem do Internetu. Jedynym ograniczeniem na kopiowanie i dystrybucję oraz jedyną rolą praw autorskich w tej dziedzinie powinno być umożliwienie autorom kontroli nad spójnością ich pracy, ich prawa do uznania autorstwa i prawidłowego cytowania.

Rodzaje otwartego dostępu

Podział ze względu na sposób publikacji:

Zielona droga samoarchiwizacja

polegająca na udostępnieniu swoich prac, również nierecenzowanych, w ogólnodostępnych repozytoriach.

Złota droga czasopisma otwartego dostępu

polegająca na publikowaniu w recenzowanych czasopismach wydawanych zgodnie z wymaganiami otwartego dostępu.

Rodzaje otwartego dostępu

Podział ze względu na prawa czytelnika:

Gratis Open Access darmowy dostęp

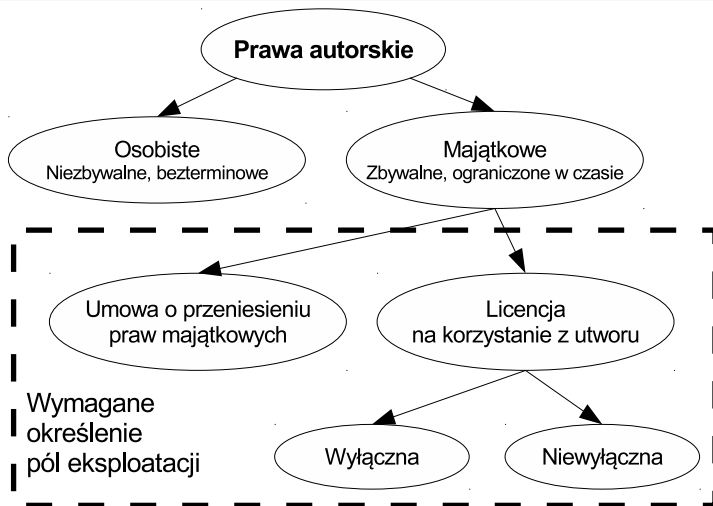
polegający na udostępnieniu pracy za darmo, ale zastrzegający wszelkie pozostałe prawa do publikacji.

Libre Open Access wolny dostęp

zastrzegający tylko część praw do publikacji, które są wymienione w definicji otwartego dostępu jako minimalne.

Pokrewne inicjatywy

- Open Science – otwarta nauka** Zbiorcze określenie różnych inicjatyw mających na celu otwarcie nauki oraz procesu prowadzenia badań.
- Open Data – otwarte dane** Otwarte dane to informacje, które mogą być dowolnie wykorzystane, ponownie przetworzone i rozpowszechniane przez każdego.
- Open Education – otwarta edukacja** Obejmuje wiele inicjatyw zmniejszających lub likwidujących bariery dla edukacji. Podstawowym jej elementem są otwarte zasoby edukacyjne (ang. Open Educational Resources), udostępniane za darmo i pozwalające użytkownikom na samodzielną naukę.
- Open Source – otwarte źródła** Wywodzi się z prac nad oprogramowaniem komputerowym. Dorobek Open Source pomaga w usystematyzowaniu i poszerzeniu zakresu wymiany informacji o narzędziach badawczych, zarówno w postaci oprogramowania, jak i urządzeń.
- Wolna kultura** Ideą, która przyświeca ruchowi wolnej kultury, jest brak ograniczeń dla ludzkiej kreatywności i postulat, aby zredukować obecne prawa autorskie jako zbyt restrykcyjne.

Otwarte licencje

LICENSES	TERMS
	 Attribution Others can copy, distribute, display, perform and remix your work if they credit your name as requested by you
	
	 No Derivative Works Others can only copy, distribute, display or perform verbatim copies of your work
	 Share Alike Others can distribute your work only under a license identical to the one you have chosen for your work
	 Non-Commercial Others can copy, distribute, display, perform or remix your work but for non-commercial purposes only.

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Grupy interesu
Konsumenci
Autorzy
Państwo
Podsumowanie

Kto może być zainteresowany otwartym dostępem?

Społeczeństwo – konsumenci publikacji W tym również naukowcy.

Autorzy publikacji naukowych.

Państwo – fundator badań oraz podmiot finansujący dostęp do literatury naukowej.

Społeczeństwo – konsumenci publikacji

Zalety:

- darmowy i natychmiastowy dostęp do całej gamy artykułów.
- dostęp do artykułów spoza dziedziny,
- dostęp dla innych niż naukowcy grup społecznych, np. przedsiębiorców, nauczycieli i uczniów, dziennikarzy, polityków, działaczy społecznych, czy pasjonatów.
- Przyspiesza i ułatwia obieg wyników badań i wyciągniętych z nich wniosków.
- Rozwiązana zostaje również kwestia tak zwanego *serials crisis*.
- dostęp do wyników badań dla społeczeństwa, które zapłaciło za ich przeprowadzenie.
- Wykorzystanie automatycznych systemów statystycznej analizy i przetwarzania danych (ang. Text Data Mining).

Autorzy publikacji naukowych

Zalety:

- Szersze grono odbiorców, zarówno z dziedziny, jak i spoza.
- Otwarte licencje mogą umożliwić swobodne tłumaczenie na inne języki.
- Zachowanie kontroli nad publikacją.
- Łatwiejsze wykrywanie plagiatów.

Wady:

- Obniżenie jakości publikacji.
- Drapieżni wydawcy.
- Wysokie opłaty za publikację.

Przyspieszenie procesu publikacji wymieniane czasem jako zaleta OA, w większości przypadków nie zachodzi.

Państwo – fundator badań

Samo przejście na model otwartego dostępu nie gwarantuje zmniejszenia kosztów.

Jednakże otwarty model publikacji naukowych, w przeciwieństwie do modelu tradycyjnego nie powoduje samozamykania się rynku wydawniczego.

Przeniesienie kosztów na autorów publikacji pozwala podejmować racjonalne pod względem kosztów decyzje co do wyboru czasopisma.

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Grupy interesu
Konsumenci
Autorzy
Państwo
Podsumowanie

Podsumowanie

Otwarty dostęp nie jest cudownym remedium, które pozwoli na likwidację wszelkich niedomagań systemu publikacji naukowych. Co więcej, niesie ze sobą nowe zagrożenia, jak chociażby drapieżnych wydawców. Okazuje się jednak, że docelowo jest on lepszym systemem niż tradycyjny.

Czy można archiwizować?

Czy artykuł został już
wydrukowany?

Czy podpisywano umowę?

Czy czasopismo udostępnia
artykuły w OA?

Czy czasopismo umożliwia
samoarchiwizację?

Co można archiwizować?

preprint – wersja złożona artykułu

postprint – wersja po recenzjach i korekcie

PDF – Publisher's version – ostateczna wersja w czasopiśmie

Gdzie archiwizować?

Repozytoria instytucjonalne

- AMUR (Uniwersytet A. Mickiewicza)
- RPK (Politechnika Krakowska)
- RUŁ (Uniwersytet Łódzki)

Repozytoria ogólnouczelniane

- CEON (Centrum Otwartej Nauki)
- RCIN (Repozytorium Cyfrowe Instytutów Naukowych)

Repozytoria dziedzinowe

- ArXiv (fizyka, matematyka, informatyka)
- CERN (fizyka, astronomia, elektronika, elektrotechnika)

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Samoarchiwizacja
Polityka wydawniczych

Polityka dużych wydawnictw

ELSEVIER

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Zestawienie czasopism
Otwarty dostęp względem dziedzin

Zestawienie czasopism

5.11. Energia, ochrona środowiska, energetyka jądrowa

Czasopisma otwarte

Tablica 5.21: Czasopisma OA w kategorii „Energy, environment protection, Nuclear Power Engineering”

Energia, ochrona środowiska, energetyka jądrowa			
1	Environmental Health Perspectives Punkty MNiSW: 50 pkt http://ehp.niehs.nih.gov/	Częstotliwość: 12/rok	0091-6765
2	Ecology and Society Punkty MNiSW: 40 pkt http://www.ecologyandsociety.org/	Częstotliwość: 4/rok	1708-3087
3	The Cryosphere Punkty MNiSW: 40 pkt http://www.the-cryosphere.net/	Częstotliwość: 365/rok	1994-0416
4	Ambio Punkty MNiSW: 35 pkt http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/journals/1790/	Częstotliwość: 9/rok	0044-7447

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Zestawienie czasopism
Otwarty dostęp względem dziedzin

Zestawienie czasopism

Czasopisma opóźnionego dostępu

Tablica 5.22: Czasowo płatne czasopisma OA w kategorii „Energy, environment protection, Nuclear Power Engineering”

Energia, ochrona środowiska, energetyka jądrowa			
1	Aerosol Science and Technology Punkty MNiSW: 35 pkt http://www.tandfonline.com/loi/uast20	Częstotliwość: 12/rok	0278-6826 Ograniczenie dostępu 12 miesięcy
2	International Journal of Environmental Science and Technology Punkty MNiSW: 35 pkt http://www.ijest.org/	Częstotliwość: 4/rok	1735-1472 Ograniczenie dostępu 2 lata
3	Radiocarbon Punkty MNiSW: 30 pkt https://journals.uair.arizona.edu/index.php/radiocarbon/issue/archive	Częstotliwość: 4/rok	0033-8222 Ograniczenie dostępu 4 lata
4	Journal of the Air & Waste Management Association Punkty MNiSW: 25 pkt http://www.tandfonline.com/loi/uawm20	Częstotliwość: 12/rok	1047-3289 Ograniczenie dostępu 24 miesiące

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Zestawienie czasopism
Otwarty dostęp względem dziedzin

Otwarty dostęp pod względem dziedzin

	Liczba czasopism			Średnia liczba punktów		
	Otwarte	Czasowo płatne	Wszystkie	Otwarte	Czasowo płatne	Wszystkie
Agriculture, Forestry etc.	185	41	226	16.63	26.39	18.40
Archaeology	36	11	47	10.42	10.18	10.36
Architecture, Civil Engineering	42	13	55	9.71	12.62	10.40
Art History	26	3	29	10.15	12.00	10.34
Chemistry and Pharmacology	123	24	147	20.20	27.29	21.36
Classical studies	13	12	25	11.08	11.33	11.20
Computer Science	48	17	65	15.79	28.47	19.11
Economics	124	22	146	10.39	16.64	11.33
Education	77	21	98	11.61	11.33	11.55
Electrical Engineering...	46	2	48	14.39	12.00	14.29
Energy, environment protection...	71	8	79	13.41	21.25	14.20
English, American Studies	13	9	22	11.00	11.11	11.05
Ethnic Sciences	39	13	52	11.26	12.54	11.58
General, Interdisciplinary	24	0	24	10.04	—	10.04
Geography	55	22	77	11.45	22.27	14.55
Geosciences	105	24	129	17.67	26.46	19.30
German, Dutch...	14	2	16	9.57	10.00	9.63

Czym jest Open Access?
Prawa autorskie
Dlaczego Open Access?
Jak publikować w otwartym dostępie?
Lista czasopism punktowanych
Podsumowanie

Zestawienie czasopism
Otwarty dostęp względem dziedzin

Otwarty dostęp pod względem dziedzin

	Liczba czasopism			Średnia liczba punktów		
	Otwarte	Czasowo płatne	Wszystkie	Otwarte	Czasowo płatne	Wszystkie
History	108	62	170	8.76	11.31	9.69
History of Education	1	0	1	12.00	—	12.00
Information science...	21	7	28	14.71	15.71	14.96
Law	86	6	92	17.28	14.00	17.07
Linguistics and Literary Studies	126	20	146	10.02	11.60	10.23
Mathematics	86	80	166	19.08	27.13	22.96
Mechanical Engineering	74	7	81	16.55	15.43	16.46
Media resources...	20	8	28	11.90	16.38	13.18
Musicology	10	1	11	11.40	12.00	11.45
Nature of Science, Research...	6	1	7	14.83	1.00	12.86
Philosophy	58	17	75	7.90	13.24	9.11
Physics	71	34	105	20.89	30.24	23.91
Political Science	57	15	72	8.19	10.20	8.61
Process Engineering, Biotechnology	40	5	45	19.35	20.00	19.42
Psychology	35	9	44	12.54	26.00	15.30
Romance Studies	25	20	45	10.40	11.10	10.71
Sciences	118	16	134	9.08	14.63	9.75
Slavonic Studies	28	5	33	9.32	10.40	9.48
Sociology	71	29	100	12.75	15.21	13.46
Sports Science	33	3	36	11.64	17.67	12.14
Technology	26	4	30	16.08	18.75	16.43
Theology and Religious Studies	55	11	66	6.95	7.00	6.98

Podsumowanie

Publikowanie w otwartym dostępie niesie ze sobą nowe zagrożenia i nie jest samo w sobie rozwiązaniem problemów systemu publikacji naukowych. Pozwala jednak lepiej wykorzystać wyniki badań poprzez udostępnienie ich wszystkim zainteresowanym, w tym osobom, które dotychczas były od nich odcięte. Dodatkowo ułatwienie konkurencji oraz wzmocnienie roli jakości samego artykułu i czasopisma względem możliwości reklamowych i dystrybucyjnych wydawnictw, stwarza szanse na spadek kosztów.

Dziękujemy za uwagę!